

Arnoštka Maťová, R. I. P.

*29. 3. 1925 †23. 4. 2022

Citace | POPOV, P. Arnoštka Maťová, R. I. P. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi.* 2022; 5 (2), 75–76.

Dne 28. 4. 2022 jsme se naposledy rozloučili s Arnoštka Maťovou, kterou její spolupracovníci, kolegové a přátelé oslovovali Týnko, nebo Maťko. Vzpomínku na ni uvedu dvěma citáty, které se mi vybavily, když jsem četl její parťe, kde je výstižně uvedeno, že to byla **žena, která celý život věnovala druhým.**

Autorkou prvního citátu je francouzská spisovatelka a nobelistka Marguerite Yourcenarová: „*Čím víc stárnu, tím víc zjišťuji, že dětství a stáří jenom splývají, ale že jsou to navíc dva nejintenzivnější stavy, které je nám dáno žít.*“

S Týnkou-Maťkou jsem se seznámil v době, kdy už byla v penzi, ale intenzivně žila další životní etapu, a to jako jeden z nejobětavějších lidí, které jsem kdy poznal. Co ji formovalo, co z dětství u ní ve stáří splývalo, kde byly kořeny její lásky k lidem, zejména těm, kteří žijí svůj život s několikerým hendikepem a stigmatizací, jsem dlouho nevěděl.

Druhý citát je současně názvem knihy polsko-švýcarské filozofky, psychologičky a psychoterapeutky Alice Millerové, která se ve své praxi hodně věnovala tématu dětského traumatu, a zní: „*Dětství je drama.*“

K dramatické události, která ovlivnila nejen Týnčino dětství, ale celý její další život, naplněný péčí o druhé, došlo v roce 1935, když jí bylo deset let. Její tatínek, Ing. Josef Maťa, tehdy působil jako lesní rada na zámku v Zákupce a zjistil, že jeden z jeho podřízených polesných náčerno prodává dříví ze státních lesů. Když jej chtěl Ing. Maťa pohnat k zodpovědnosti, polesný na něj vzal pušku a zastřelil ho.

Tak se stalo, že Týnčino dětství předčasně skončilo; jako nejstarší ze tří dětí se musela starat nejen o mladší sourozence, ale také pomáhat matce zvládat péči o celou domácnost a existenční zajištění rodiny bez otce. Ráda se učila, snažila se nedělat mamince starosti a učit se dobře, a to přesto, že měla hendikep, kterému dnes říkáme dyslexie. Učení jí šlo, a tak pokračovala ve studiu na reálném gymnáziu v Českém Brodě, kde záhy po konci druhé světové války, v září 1945, odmaturovala. Poté úspěšně absolvovala Masarykovu státní školu zdravotní a sociální péče v Praze a stala se diplomovanou sociálně-zdravotní pracovnící. Jejím prvním působištěm byla ordinace pro duševní hygienu při Zdravotním úřadu hl. m. Prahy. Odtud přešla do nově otevřeného Ústavu národního zdraví v Praze na Vinohradech, kde spoluzakládala Poradnu pro duševní hygienu a Protialkoholní poradnu. Právě tam se také poprvé potkala s mladým lékařem Jaroslavem Skálou – při organizaci protialkoholních přednášek pro pacienty poradny a veřejnost. Když Skála poznal její

důkladné vzdělání i profesionální zkušenosti, rozhodl se ji získat pro rozvíjející se první poválečné specializované lůžkové oddělení pro muže závislé na alkoholu, které zahájilo činnost v září 1948 v pražském Apolináři. Maťka nabídku přijala poté, co v Apolináři viděla týmovou práci ve skupině i v komunitě a dala jí přednost před individuální prací v poradně. Nastoupila 31. prosince 1949 a Skála o tom později napsal: „*Strávila s pacienty a jejich klubem celý abstinentský silvestrovský večer, zatímco já jsem jej ještě protancoval v baru se svou manželkou.*“

Maťka byla Skálův první profesionální spolupracovník s kvalitním zdravotnickým vzděláním. A také spolupracovník, který se nebál říkat mu nepříjemné věci. Třeba to, že není vhodné přijít na oddělení mezi pacienty po prohrané noci, když z něj byl cítit alkohol. Sama byla v té době již abstinentskou. Skála se našel, ale šel do sebe, za několik dní se rozhodl následovat jejího příkladu a ona mu za rok předávala první diplom za abstinenci, ve které pak setrval již nastalo. On pro ni bezpochyby plnil náhradní otcovskou roli, časem se mezi nimi ale vyvinul partnerský vztah a Maťka se stala jeho životní družkou. Nikdy se nevzali; Maťka to dlouho vysvětlovala tím, že pro oba byla na prvním místě jejich společná práce, která je naplňovala, ale později se svěřila, že v době, kdy by se byla ráda za Jaroslava provdala, on o manželství s ní nejevil zájem a o ruku ji nepožádal. Po mnoha letech se situace obrátila, ale Maťka Jaroslavovu pozdní nabídku sňatku nepřijala. To ovšem nic nezměnilo na tom, že s ním žila a starala se o něj obětavě až do konce jeho života. Tak, jak byla od dětství zvyklá obětavě se starat o všechny jí svěřené.

K pacientům se chovala vždy důsledně, v souladu s apolinářskými pravidly, ale současně vlídně a laskavě a čas-

to jim tak pomáhala zvládat přísný léčebný režim a přijmout věci, které považovali za přílišnou tvrdost a křivdu. Mnoha z nich tak pomohla v léčbě vytrvat a zachránit se. Až do vysokého věku si pamatovala jména pacientů a jejich životní příběhy. Pomáhala rozvíjet léčebný program, věnovala se vedení skupin a komunity, seminářům pro partnerky a manželky pacientů a terapii manželských párů. Dlouhodobě se věnovala průběžnému hodnocení výsledků léčby a doléčování a podílela se na rozvíjení jeho forem. Účastnila se některých projektů, které zásadně ovlivnily činnost dalších léčebných institucí, např. zachování ohrožené léčebny v Horních Holčovicích a její reorganizaci, podpoře činnosti léčebny v Červeném Dvoře či rozvoji celostátní sítě specializovaných ambulancí pro závislé. Byla členkou redakční rady *Zápisů z Apolináře*, které – i s jejím významným přispěním – vycházely 40 let. Angažovala se při vzdělávání a výcviku nových terapeutů. Spolu s Jaroslavem Skálou a Jiřím Růžičkou stála u zrodu Pražské psychoterapeutické fakulty a Pražské vysoké školy psychosociálních studií.

Jejích profesionálních aktivit bylo velmi mnoho, ale jen některé své práce publikovala. Z nejdůležitějších zmíním studii o typologii manželek pacientů, práci „Vztah a vztahovost při terapii skupin a komunity“, stať „Profil sociální pracovnice specializované v péči o závislé na alkoholu“ a rozsáhlý, dvacetiletý „Průzkum opakovaně zachycených na záchytné stanici v letech 1965–1985“. V Apolináři pracovala Matka celkem 36 let a mezi její největší zásluhy – kromě péče o pacienty – patří péče o komunikaci a dobré vztahy mezi jednotlivými profesními skupinami terapeutického týmu. Její schopnost empatie a komunikace měla zásadní vliv na udržitelnost Skálova apolinářského projektu, ve kterém (podle jeho slov) představovala „křehký sloup, podpírající celou stavbu“.

Lidem pracujícím v pečujících profesích hrozí riziko vyhoření. Matka je příkladem člověka, který nevyhořel, ačkoliv pečovala o druhé celý svůj dlouhý život. Přitom byla až do vysokého věku zdrojem stálé pozitivní energie. Jak se jí to podařilo? Mám za to, že to nebylo jen důslednou aplikací Skálova hesla: „Ber a dávej“, ale také jeho zduchovněním, prostřednictvím spirituální dimenze její osobnosti. Není příliš známo, že Matka byla věřící křesťanka, o své víře nemluvila, ale způsob, jakým naplňovala přikázání „Miluj svého bližního jako sám sebe!“ (Mat. 22, 39), jí pomáhal také úspěšně a současně bezpečně uskutečňovat princip, podle kterého: **„Když pomáháme druhým, pomáháme sami sobě“**.

V Praze dne 31. května 2022

Petr Popov

primář Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze